

ตลาดข้าวหนึ่งโลก และการส่งออกของไทย

ข้าวพาร์บอยส์หรือข้าวหนึ่งเป็นข้าวสารที่ใช้สำหรับการการบริโภค โดยผ่านกระบวนการแช่ข้าวเปลือกในน้ำ แล้วนำไปผ่านกระบวนการนึ่งด้วยความร้อน ก่อนนำมาตากให้แห้ง แล้วสีเอาเปลือกออกเพื่อให้ได้เมล็ดข้าวสาร ซึ่งเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมของครัวเรือนในอินเดียและเป็นวิธีการถนอมข้าวสารให้เก็บไว้ได้นาน ภูมิปัญญาดังกล่าวได้แพร่กระจายจากอินเดียไปในเอเชียตะวันตกซึ่งเป็นแหล่งเพาะปลูกข้าวที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก ผู้คนในภูมิภาคดังกล่าวได้รู้จักการทำข้าวพาร์บอยส์โดยกระบวนการผลิตดั้งเดิม เพื่อเก็บไว้บริโภคในครัวเรือนมา นับพันปี ซึ่งต่อมากการผลิตข้าวพาร์บอยส์ได้พัฒนาขึ้นเป็นธุรกิจในระบบอุตสาหกรรม พร้อมๆ กับการขยายตัวของการค้าข้าวพาร์บอยส์ไปในตะวันออกกลาง ยุโรป อเมริกาและในแอฟริกาตามมา

ตลาดการค้าข้าวพาร์บอยส์ของโลก

เป็นที่ทราบกันดีว่าภูมิภาคเอเชียเป็นทั้งแหล่งผลิตและแหล่งบริโภคข้าวที่สำคัญของโลก ทั้งนี้ประชากรในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะนิยมบริโภคข้าวสารขัดขาว ส่วนประชากรในเอเชียตะวันตกจะนิยมบริโภคข้าวพาร์บอยส์กันเป็นส่วนใหญ่ ข้อมูลจาก global Trade Atlas ในปี 2556 บ่งชี้ว่าปริมาณการค้าข้าวพาร์บอยส์ของโลก มีประมาณ 6.07 ล้านตัน หรือคิดเป็นร้อยละ 14.68 ของปริมาณการค้าข้าวโลก

ตลาดนำเข้าข้าวพาร์บอยส์ที่สำคัญของโลกอยู่ในทวีปแอฟริกา โดยมีการนำเข้าเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 75.77 (4.60 ล้านตัน) ของปริมาณข้าวหนึ่งในตลาดการค้าโลก ประเทศที่นำเข้าสำคัญในแอฟริกา

ข้าวพาร์บอยส์

ได้แก่ เบนิน แอฟริกาใต้ คาเมอรูน โลบิเรีย ไวออริโคสต์ ไนจีเรีย และกินี เป็นต้น ส่วนในภูมิภาคตะวันออกกลางจะมีสัดส่วนทางการตลาดข้าวพาร์บอยส์

¹ นักวิชาการอาวุโส สถาบันคลังสมองของชาติและผู้ประสานงานชุดโครงการ "งานวิจัยเชิงนโยบายเกษตรและเสริมสร้างเครือข่ายงานวิจัยเชิงนโยบาย" สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.)

ตารางปริมาณการนำเข้าข้าวพาร์บอยส์ตามภูมิภาคต่างๆในปี 2556

	แอฟริกา	ตะวันออกกลาง	เอเชีย	ยุโรป	อเมริกา	อื่นๆ	รวม
ปี 2556 (หน่วย:ตัน)							
จำนวน	4,597,859	707,754	385,776	202,979	125,687	47,921	6,067,976
ร้อยละ	75.77	11.66	6.36	3.35	2.07	0.79	100.00

ที่มา:Global Trade Atlas อ้างโดยเรียงชัยและคณะ 2556

รองลงมา โดยมีการนำเข้าประมาณ 0.71 ล้านตันหรือร้อยละ 11.70 ของปริมาณข้าวพาร์บอยส์ในตลาดโลก ประเทศนำเข้าที่สำคัญในภูมิภาคตะวันออกกลาง เช่นซาอุดีอาระเบีย เยเมน สหรัฐอาหรับเอมิเรต โอมาน และอิหร่าน เป็นต้น

ในภูมิภาคเอเชียมีปริมาณนำเข้ารวมประมาณ 0.386 ล้านตันหรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 6.36 ของตลาดนำเข้า โดยมีประเทศบังคลาเทศนำเข้ามากที่สุด รองลงมาได้แก่สิงคโปร์ เนปาล และอินโดนีเซีย สำหรับสัดส่วนของของการนำเข้าข้าวพาร์บอยส์ในยุโรปและอเมริกามีการนำเข้าข้าวพาร์บอยส์ไม่มากนักคิดเป็นร้อยละ 3.35 และ 2.07 ของตลาดนำเข้าทั้งหมด ตามลำดับ

อย่างไรก็ตามทั้งในภูมิภาคแอฟริกาและตะวันออกกลางนอกจากจะนำเข้าข้าวพาร์บอยส์แล้วยังนำเข้าข้าวสารเจ้าข้าวหอม และข้าวบาсти อีกด้วยเช่นกัน เพราะในภูมิภาคดังกล่าวมีการผลิตข้าวภายในภูมิกษณน้อยมีอุปทานผลผลิตข้าวไม่เพียงพอกับความต้งการบริโภคภายในภูมิภาคจึงต้องนำเข้าเพื่อป้องกัน

การนำเข้าข้าวพาร์บอยส์ของเบนิน

ไม่ให้เกิดภาวะความคลาดแคลนอาหาร

ตลาดข้าวพาร์บอยส์เป็นตลาดผู้ขายน้อยราย

ข้าวพาร์บอยส์มีแหล่งผลิตจำกัดและเป็นตลาดของผู้ขายน้อยรายเพราะมีประเทศผู้ส่งออกสำคัญ 4 ประเทศ ได้แก่ อินเดีย ไทย สหรัฐอเมริกา และบราซิล เดิมทีอินเดียเป็นผู้ผลิตและส่งออกรายใหญ่ในตลาดข้าวพาร์บอยส์โลกมาอย่างยาวนาน แต่ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาการส่งออกของไทยได้เข้าไปแทนที่ตลาดข้าว

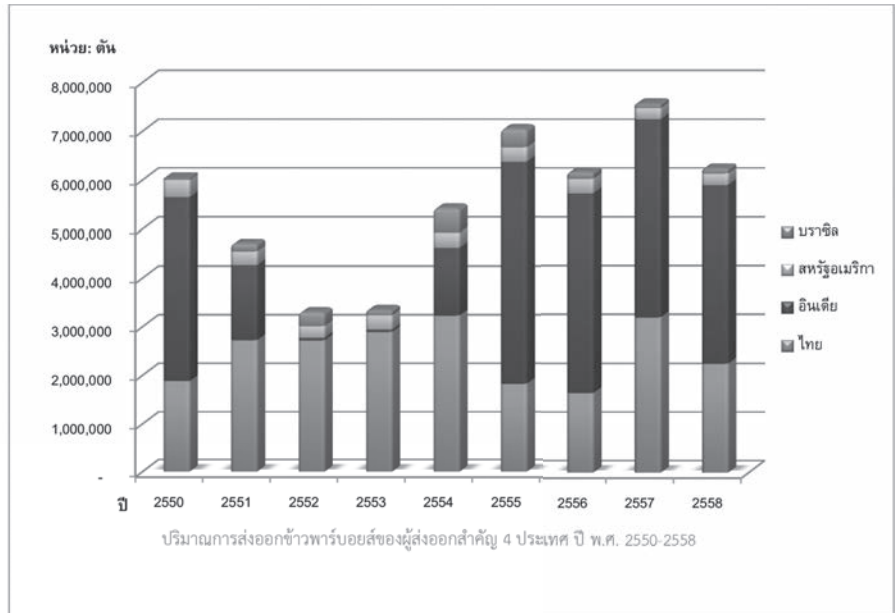
พาร์บอยส์ของอินเดียในแอฟริกามากขึ้นในช่วงเวลา

สาเหตุสำคัญที่ไทยสามารถส่งออกข้าวพาร์บอยส์ได้เพิ่มขึ้นเป็นเพราะได้เกิดภาวะวิกฤตข้าวแพงในปี พ.ศ. 2551 ทำให้อินเดียที่ เป็นผู้ส่งออกรายใหญ่ในขณะนั้นเกรงว่าจะเกิดความไม่มั่นคงทางอาหารในประเทศของตนและอาจนำไปสู่ความไม่มั่นคงทางการเมือง จึงได้มีนโยบายห้ามการส่งออกข้าวที่ไม่ใช่ข้าวบาสมาติจากปี 2551ต่อเนื่องมาจนถึงช่วงปลายปี 2554

การจำกัดการส่งออกข้าวของอินเดีย ซึ่งรวมถึงข้าวพาร์บอยส์ด้วยในช่วงเวลาดังกล่าว เมื่อผนวกเข้ากับตลาดข้าวพาร์บอยส์ซึ่งเป็นตลาดของผู้ขายน้อยราย ได้เป็นโอกาสให้ไทยส่งออกข้าวพาร์บอยส์ได้ในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นและเข้าไปแทนที่ตลาดข้าวพาร์บอยส์ของอินเดีย โดยจะเห็นว่าปริมาณการส่งออกข้าวพาร์บอยส์ของไทยได้เพิ่มขึ้นจาก 1.88 ล้านตันในปี 2550 มาเป็น 3.17 และ 3.34 ล้านตันในปี 2553 และ 2554 ตามลำดับ และทำให้ไทยเป็นผู้ส่งออกข้าวพาร์บอยส์รายใหญ่ของโลกในช่วงเวลานั้น

อย่างไรก็ตาม การเป็นผู้ส่งออกข้าวพาร์บอยส์รายใหญ่ของไทยเกิดขึ้นได้ไม่นาน อินเดียได้กลับมาเป็นผู้ส่งออกรายใหญ่แทนที่ไทย ทั้งนี้เพราะว่าในช่วงปลายปี 2554 จนถึงต้นปี 2557 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายเรื่องข้าวของไทย โดยที่รัฐบาลไทยในขณะนั้นได้มีนโยบายยกระดับราคาข้าวเปลือกภายใต้โครงการรับจำนำราคาสูงกว่าราคา

ปริมาณการส่งออกข้าวพาร์บอยส์ของผู้ส่งออกสำคัญ 4 ประเทศ ปี พ.ศ. 2550-2558

ตลาดถึงเกือบร้อยละ 50 และรัฐเป็นผู้ซึ่งขายหรือส่งออกในระดับราคาที่สูงกว่าคู่แข่งในตลาดในขณะนั้น ประกอบกับในช่วงปลายปี 2554 อินเดียได้เปลี่ยนนโยบายโดยได้ยกเลิกการจำกัดการส่งออกข้าวสารและข้าวพาร์บอยส์ จึงส่งผลให้อินเดียหวนกลับคืนมาเป็นผู้ส่งออกข้าวพาร์บอยส์รายใหญ่ในปี 2555 ต่อ

เนื่องมาจนถึงปี 2558

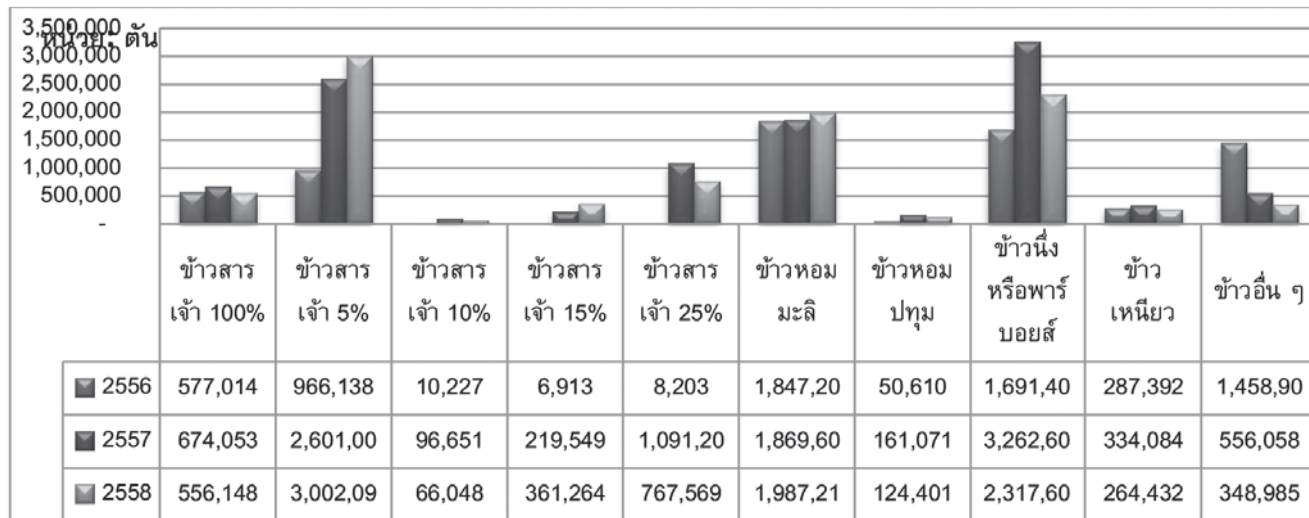
สำหรับในปี 2558 อินเดียได้ส่งออกข้าวพาร์บอยส์ มีสัดส่วนถึงร้อยละ 58.70 หรือกว่าครึ่งของการส่งออกข้าวหนึ่งโลก ส่วนไทยมีสัดส่วนของการส่งออกเพียงร้อยละ 35.93 ดังนั้น ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาจากกล่าวได้ว่าการเปลี่ยนแปลงในส่วแบ่งของตลาดข้าวพาร์บอยส์ทั้งของไทยและอินเดียจึงขึ้นอยู่กับความแปรปรวนของนโยบายเรื่องข้าวของประเทศทั้งสองเป็นปัจจัยสำคัญ

ตลาดส่งออกข้าวพาร์บอยส์ของไทย

ข้าวพาร์บอยส์ของไทยมีสัดส่วนในการส่งออกประมาณหนึ่งในสี่ของปริมาณการส่งออกข้าวของไทยโดยรวม ทั้งนี้ หากแบ่งการส่งออกข้าวออกเป็น 5 ชนิดกลุ่ม ด้วยกัน ได้แก่ข้าวสารเจ้าขัดขาวเกรดต่างๆ ข้าวหอม ข้าวเหนียว ข้าวพาร์บอยส์ และอื่นๆ ในปี 2558 ไทย

ตัวอย่างเมนูอาหารที่ทำจากข้าวหนึ่ง

การส่งออกข้าวของไทยตามชนิดของข้าว ปี พ.ศ. 2556-2558

มีการส่งออกข้าวโดยรวม 9.80 ล้านตัน ในจำนวนนี้เป็นการส่งออกข้าวพาร์บอยส์ 2.32 ล้านตันหรือร้อยละ ร้อยละ 23.67 ปริมาณการส่งออกข้าวพาร์บอยส์ดังกล่าว แม้ว่าจะเพิ่มขึ้นจากปี 2556 แต่ก็ลดต่ำกว่าการส่งออกในปี 2557 ที่ส่งออกได้ถึง 3.26 ล้านตัน

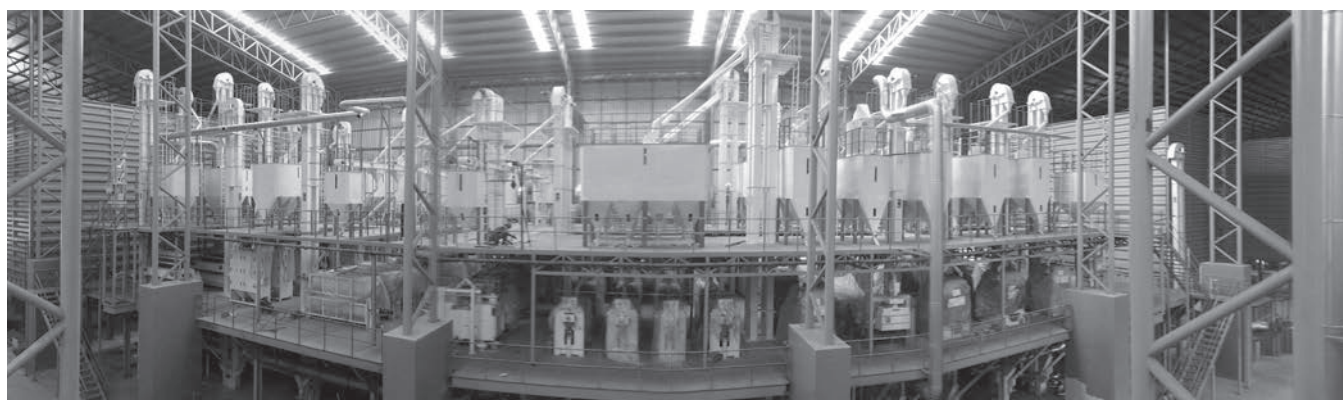
ตลาดส่งออกข้าวพาร์บอยส์นับได้ว่าเป็นตลาดที่สินค้าสามารถทดแทนกันได้ง่ายในกลุ่มของผู้ซื้อ ผู้ซื้อจึงให้ความสำคัญในเชิงปริมาณและราคามากกว่าคุณภาพ ส่งผลให้ปริมาณส่งออกของผู้ขายเคลื่อนอ่อนไหวไปตามทิศทางราคา

ของคู่แข่งชั้นในตลาดเป็นสำคัญ หากนำข้อมูลการส่งออกข้าวพาร์บอยส์ของไทยย้อนหลัง 3 ปี (จากปี 2556-2558) มาหาค่าเฉลี่ย เพื่อตรวจ

หาการกระจายการส่งออกข้าวพาร์บอยส์ของไทยไปในภูมิภาคต่างๆของโลก จากจำนวนข้าวพาร์บอยส์ส่งออกของไทยเฉลี่ย 2.42 ล้านตัน นั้น ได้มีการส่งออก

ปี	เอเชีย	ตะวันออกกลาง	ยุโรป	แอฟริกา	อเมริกา	โอเชียเนีย	รวม
ปริมาณการส่งออก (ล้านตัน)							
2556	423	228,686	58,121	1,401,409	482	2,376	1,691,497
2557	2,332	252,904	116,815	2,883,957	4,059	2,452	3,262,609
2558	2,358	291,481	132,626	1,884,197	4,458	2,489	2,317,608
เฉลี่ย	1,703	257,690	102,521	2,056,521	3,000	2,439	2,423,874
ร้อยละ	0.07	10.63	4.23	84.85	0.12	0.10	100.00

ที่มา: คำนวณจากข้อมูลกรมศุลกากร

โรงงานผลิตข้าวพาร์บอยส์ในประเทศไทย

ไปยังตลาดแอฟริกาเฉลี่ย 1.88 ล้านตัน หรือร้อยละ 84.85 ของข้าวพาร์บอยส์ส่งออก ส่วนตลาดตลาดตะวันออกกลาง มีสัดส่วนรองลงมาหรือร้อยละ 10.63 สำหรับการส่งออกไปยังตลาดในภูมิภาค ยุโรป เอเชีย อเมริกา และโอเชียเนียพบว่า มีสัดส่วนเป็นจำนวนน้อย ซึ่งข้อมูลดังกล่าวบ่งชี้ว่าแอฟริกาเป็นตลาดข้าวพาร์บอยส์ที่สำคัญของไทย

โรงงานผลิตข้าวพาร์บอยส์ในประเทศไทย

ตาราง ปริมาณการส่งออกข้าวพาร์บอยส์ไทยไปในภูมิภาคต่างๆของโลก พ.ศ. 2556-2558 2556 อันเป็นผลจากการยกเลิกโครงการรับจำนำข้าวระดับราคาสูงและยกเลิกการแทรกแซงกลไกตลาดข้าวเปลือก ทำให้ราคาข้าวพาร์บอยส์ไทยในตลาดส่งออกลดลงมาอยู่ในระดับที่พอจะแข่งขันได้กับคู่แข่งในตลาด แต่ไทยก็ไม่สามารถจะดึงเอาส่วนแบ่งการตลาดข้าวพาร์บอยส์รายใหญ่กลับคืนมาจากอินเดียได้ เพราะราคาส่งออกข้าวพาร์บอยส์ของอินเดียอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าราคาข้าวพาร์บอยส์ของไทย

ตัวอย่างแบรนด์ที่ผลิตข้าวพาร์บอยส์จำหน่ายของไทย

ดังนั้น การที่ตลาดข้าวพาร์บอยส์ของโลกเป็นตลาดที่มีผู้ขายน้อยราย การส่งออกข้าวพาร์บอยส์ของไทยในอนาคตจะขยายตัวหรือหดตัวอย่างไรนั้น ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการส่งออก ได้แก่ นโยบายการส่งออกข้าวพาร์บอยส์ของคู่แข่งชั้นในตลาด และรวมถึงนโยบายด้านราคาภายในของ

ของไทยด้วยเช่นกัน นอกจากนี้การที่ข้าวพาร์บอยส์เป็นตลาดผู้ขายน้อยรายและเป็นสินค้าที่ทดแทนกันได้ง่ายในตลาดส่งออก การแข่งขันทางด้านราคาและต้นทุนของสินค้านับว่าเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้